

Kultura dijaloga u hrvatskom društvu

Horvat Martinjak, Lara

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:511044>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Lara Horvat Martinjak

**KULTURA DIJALOGA U HRVATSKOM
DRUŠTVU**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

LARA HORVAT MARTINJAK

KULTURA DIJALOGA U HRVATSKOM DRUŠTVU

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Renato Matić

Zagreb, 2022.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	4
2. Eristička dijalektika.....	5
3. Tehnike manipulacije.....	6
4. Primjeri prepirke.....	7
4.1. Sučeljavanje: Zoran Milanović i Kolinda Grabar Kitarović....	7
4.2. Debata: Tomislav Tomašević i Miroslav Škoro.....	10
4.3. Odluke Stožera civilne zaštite.....	14
5. Što misle građani?	17
6. Zaključak.....	21
7. Popis literature.....	22

1. Uvod

Devijantno ponašanje vidljivo je u različitim oblicima ponašanja, od onog najočitijeg (formalnog) poput krađe, tučnjave, pa čak i ubojstva, do onog manje očitog (neformalnog) koje uključuje jednostavno kršenje socijalnih normi i opće prihvaćenih pravila. U svakom slučaju, devijantnost je općenito definirana kao odstupanje od uobičajenog ponašanja u određenoj društvenoj zajednici. Neki oblici devijantnosti u današnjem društvu jedva su i primjetni, odnosno ljudi takvo ponašanje prihvaćaju kao svakodnevno i normalno, iako je ono samo po sebi loše te ostavlja negativne posljedice. Kao primjer takvog neprimjetnog devijantnog ponašanja jest eristička dijalektika, odnosno vještina prepiranja i raspravljanja kojom se najčešće koriste javne osobe, većinom političari, u svrhu argumentiranja i opravdavanja svojih ciljeva i stavova bez obzira na njihovu istinitost. Dakle, kultura rasprave u javnom životu se svodi isključivo na to da se bude u pravu i da se donekle izmanipulira publika kako bi povjerovala javnoj osobi da je upravo ono što ona tvrdi točno. U ovom seminaru najprije ću pobliže definirati i objasniti sam pojam eristike koju definira njemački filozof Arthur Schopenhauer i kojom se služe današnji političari u svrhu nametanja i ostvarivanja vlastitih ciljeva. Zatim navodim neke od tehnika manipulacije koje će nam pomoći u prepoznavanju trikova koje javne osobe koriste kako bi pridobili građane te ću navedene tehnike primijeniti na par primjera rasprave u Republici Hrvatskoj.

2. Eristička dijalektika

Najjednostavnija definicija erističke dijalektike jest umijeće vođenja prepirke tako da se uvijek bude u pravu, i to dopuštenim, ali i nedopuštenim sredstvima. Objektivna istina neke tvrdnje razdvaja se od same vrijednosti te istine, drugim riječima ako publika i sukobljeni prihvate neku tvrdnju kao istinitu, to ne znači nužno da je ta tvrdnja točna (Schopenhauer, 2002)¹. Kako Schopenhauer ističe, takav način uvjeravanja dolazi od „prirodne pokvarenosti ljudskoga roda“, odnosno od same sklonosti čovjeka devijantnom ponašanju. U slučaju rasprave dvoje ljudi, ni jedan od njih ne želi biti u krivu. Kada osoba izgovori nekakvu tvrdnju, njezina taština ne dopušta joj da se to što je izgovorila ispostavi kao pogrešno, a ono što je protivnik rekao kao pravilno. Ljudi općenito govore prije nego što razmisle te u slučaju da ono što izgovore nije točno, ipak to trebaju prikazati kao da uistinu jest točno.

No Schopenhauer tvrdi kako za takvo ponašanje postoji opravdanje. On navodi kako smo u samom početku rasprave čvrsto uvjereni u istinitost naše tvrdnje, ali nam to uvjerenje oslabi kada protivnik pruži dobar argument koji pobija tu našu tvrdnju. Ako u tom slučaju odustanemo od daljnjeg argumentiranja i prihvatimo poraz, često ćemo se kasnije sjetiti nekog novog argumenta koji bi bio točan te bismo time ipak bili u pravu. Zato se kod ljudi javlja načelo „*usprotiviti se argumentu protivnika čak i onda kada izgleda da je ispravan i kada pobija naš dokaz, u uvjerenju da je njegova ispravnost samo prividna i da ćemo se u tijeku prepirke sjetiti nekog argumenta kako bismo pobili onaj protivnikov ili kako bismo, s druge strane, potvrdili našu istinu.*“ Osim toga, razlog zašto se ljudi u raspravi više zalažu za tvrdnju kao takvu nego za njenu istinu jest zato što će protivnik iskoristiti tu trenutak slabosti kako bi dokazao vlastitu tvrdnju, a ne prikazao istinu.

Svi ljudi imaju prirodnu logiku, ali Schopenhauer tvrdi kako samo neki ljudi imaju talent prirodne dijalektike. Dok neki u raspravi dopuštaju biti pobijeni, zbunjeni i uvjereni u nešto drugo čak i onda kada su u pravu, samo rijetki su oni koji posjeduju prirodnu dijalektiku te zahvaljujući tome, kao i svojoj moći prosuđivanja i lukavosti, pobijede u prepirci. No unatoč tome, uvježbavanjem i razmišljanjem o protivnim argumentima možemo razviti i unaprijediti tu vještinu. Dijalektika kao vještina se mora promatrati kao vještina bivanja uvijek u pravu, bez obzira na objektivnu istinu. Lakše je biti u pravu ako zaista i jesmo, ali zato se uz pomoć dijalektike učimo obraniti od bilo kakvih napada, ali i kako sami napadati ono što drugi tvrde tako da si ne proturječimo i tako da nas nitko nije u mogućnosti opovrgnuti. Dolaženje do objektivne istine se razdvaja od umijeća

nametanja, objektivna istina u dijalektici mora biti odvojena sa strane dok se pažnja posvećuje isključivo na obranu vlastitih tvrdnji i pobijanje protivnikovih.

Rasprava se odvija u tri nivoa, na samom početku svatko smatra da je u pravu i da je njegova tvrdnja točna. Zatim oboje posumnjaju u istinitost te tvrdnje, a na kraju trebaju pokazati, odnosno potvrditi tu istinu i dokazati kako su upravo oni u pravu. Schopenhauer dijalektiku opisuje kao intelektualnu vještinu mačevanja gdje treba znati gdje ubosti protivnika. Kako bi u sukobu bili u pravu, moramo se orijentirati na vlastitu vještinu, ali i na sustav i pravila kojima se služi većina ljudi kako bi drugoga uvjerali u istinitost vlastite tvrdnje.

Glavni zadatak erističke dijalektike jest izložiti i analizirati lukave i podle trikove kojima se ljudi koriste kako bismo ih mogli prepoznati u stvarnim prepirkama i pobiti.

3. Tehnike manipulacije

U samu kulturu rasprave ističe se i politički žargon u kojem prevladavaju tehnike manipulacije. Rasprava se ne odvija nužno između dva suparnika koji žele biti u pravu, već se može odvijati i između neke javne osobe i publike, odnosno većinom su javne osobe one koje koriste tehniku eristike, ali i manipulacije s ciljem da se prikažu kako su u pravu.

Političari u svojim govorima koriste dva oblika žargona- pojmovni i emocionalni (Stupičić, 2015)². Pojmovni se odnosi na razum, odnosno koriste se dugačke, kompliciranije riječi koje se rijetko pojavljuju u svakidašnjem životu kako bi se stekao dojam iznimne obrazovanosti te se time dokazalo kako je osoba dostojna i vjerodostojna. U emocionalnom žargonu, kao i u pojmovnom, pojavljuje se nepotrebna opširnost. Emocionalni žargon zanemaruje razum te mu je u cilju utjecati na osjećaje publike, političar se pokušava približiti ostalim građanima i pridobiti ih na emocionalnom nivou.

Kako bismo u sljedećem poglavlju mogli ukratko analizirati neke od rasprava i sukoba te trikove koje koriste javne osobe kako bi pridobile mnoštvo, ali i protivnika, navest ćemo nekoliko tehnika manipulacije. Na početku rasprave često se javne osobe moraju prezentirati te u samoprezentaciji dobivaju slobodu izreći o sebi ono što smatraju da ljudi žele čuti. Najčešće se tijekom prepirke

difamira protivnik, odnosno govornik ističe negativne attribute svog protivnika kako bi ga prikazao nekompetentnim, a sebe istovremeno uzvisio i prikazao sposobnim. U govoru se javne osobe obraćaju sa „mi“, time implicira kako su on i njegovi sljedbenici pozitivci, mnogo ih je, snažni su i moćni, a sam govornik se istovremeno i poistovjećuje s građanima i time dokazuje kako je na njihovoj strani i bori se za njihove interese. Uz to, u političkim utakmicama i debatama karakteristično je korištenje strategija neuljudnosti, odnosno koristi se sarkazam te se preuveličavaju i ističu protivnikovi neuspjesi, ponovno u cilju da podigne svoj ugled, a umanjí tuđi. Uz to koriste se i razne metafore, anafore (ponavljanje riječi), eufemizmi (ublažavanje) i mistifikacije (zamagljivanje poruke) te govornik vlastitu negativnost može i priznati kako bi naglasio svoju objektivnost.

4. Primjeri prepirke

Jedan od najočitijih primjera upotrebe erističke dijalektike i tehnika manipulacije u javnom životu su predizborne debate. Same izborne kampanje prvi su korak u dobivanju naklonosti publike i njihove podrške koja se kasnije učvršćuje ili mijenja debatom. Cilj debata između dva kandidata za predsjednika države je najprije pridobiti što veći broj ljudi, odnosno pridobiti što je više birača koji slušaju debatu da glasaju upravo za tu osobu. Kako bi kandidat to ostvario, njemu je u cilju izreći sve ono što bi zadovoljilo publiku i što bi u nju ulilo povjerenje kako je ta osoba upravo ona koja zaslužuje položaj predsjednika. Uz to, cilj jest i prikazati svog protivnika kao nedostatnu i neadekvatnu osobu koja nije sposobna i spremna za preuzimanje svih obveza i prava koja nudi položaj predsjednika. Primjer u Hrvatskoj bila bi debata između Milanovića i Grabar Kitarović.

4.1. Sučeljavanje: Zoran Milanović i Kolinda Grabar Kitarović

Debata je započela predstavljanjem dva kandidata. Milanović započinje rečenicom gdje pozdravlja one koji ga podržavaju te u istoj uvodnoj rečenici navodi: „Oni koji me neće podržati u drugom krugu, ljudi su kojima se moram približiti i ja sam toga potpuno svjestan.“ Time se obraća i daje pažnju upravo onima koji su protiv njega kako bi im dao do znanja da je voljan prilagoditi se i onima koji misle suprotno. Upravo takvom taktikom „razumijevanja“, bez obzira na to misli li se zaista tim ljudima približiti ili ne, pokušava ih pridobiti na svoju stranu. U samopredstavljanju Milanović odmah kreće i s napadom na svoju protivnicu Grabar Kitarović, te navodi kako ona kao

sadašnja predsjednica Hrvatske ne razumije razliku između privatnog i javnog vlasništva te kako ona surađuje s osobom koja je već optužena za korupciju (Milanović ovdje aludira na Milana Bandića, ali ga ne spominje direktno), dok za sebe ističe kako će se boriti protiv korupcije i zalagati za poštivanje prava svih građana. Grabar Kitarović, s druge strane, započinje s nabranjem svojih najistaknutijih uspjeha te se time pokušava prikazati kao sposobna žena koja je postigla već puno značajnih postignuća te kako je upravo zbog toga sposobna nastaviti postizati nova. Istaknut ćemo samo par pitanja i odgovora kandidata u kojima se jasno mogu uočiti tehnike kojima se koriste kako bi pridobili što više glasova.

Što s mirovinskim sustavom, treba li produljiti radni vijek?

Milanović: *Mislili smo da treba produljiti radni vijek, ali tamo za puno godina. Ne bježim od tog prijedloga, ali morat ćemo pronaći neki kompromis. Država će morati u mirovinskom sustavu brinuti o ljudima koji rade.*

Grabar Kitarović: *Vi ste uveli zakon da se ide u mirovinu sa 67, a onda ste se predomislili. Vaša vlada je proglašena 6. najneučinkovitijom.*

Milanović: *Ovdje je sve pogrešno rečeno. Moja vlada je skočila na 40. mjesto, dolaskom HDZ-a pali smo na 60. mjesto.*

Prvo pitanje Milanović komentira kako je svjestan da su mišljenja podvojena te nudi kompromis. Ponovno se obraća onima koji imaju različita mišljenja od njega te pokazuje kako ih razumije i nudi alternativna rješenja kako bi svi bili zadovoljni. Grabar Kitarović nakon Milanovićevog odgovora odmah iskorištava repliku te ga napada kako je nekonzistentan u onome što tvrdi. Time pokušava narušiti ugled i istaknuti protivnikove negativne attribute. Milanović zatim odgovara i optužuje Grabar Kitarović kako je sve što je izrekla laž. Naravno, u ovom slučaju jedan od njih zasigurno laže, a stvar je publike da odluči kome će vjerovati.

Poduzetnici se žale na velike poreze. Jesu li oni previsoki?

Milanović: *Postavljate nam pitanja koja su nezgodna, nismo za njih nadležni, a moraš gledati da se dopadneš, u tom je predsjednica zvijezda, ja sam nešto direktniji. Moja vlada je smanjivala porez na plaću. (...)*

Grabar Kitarović: *Porezna opterećenja su prevelika. Ne želim se sviđjeti svakome, inače bih govorila što svatko želi čuti, a ja sam previše kontroverzna. Vlada Zorana Milanovića je podigla PDV s 23 na 25, to je bio velik udar. (...)*

Milanović: *Ovo je sve rečeno da se svakome dopadne i da se nikome ne zamjeri. Život nije takav, za nekog tko ništa nije zarađivao sam to je jednostavno. (...)*

Grabar Kitarović: *Da, to apsolutno nije točno, ja zarađujem od treće godine fakulteta. Vi ste manjak krpali povećanjem PDV-a, ne dozvoljavam da taj neuspjeh minorizirate jer upravo PDV osiromašuje građane.*

Kako bismo ostali u okviru teme ovog seminara, političke odgovore sam skratila. Od samog početka debate, Milanović i Grabar Kitarović međusobno ističu tuđe nedostatke i prepiru se na osobnoj razini, kao što se može uočiti na samom početku ovog bloka odgovora. Nevezano za pitanje, Milanović napada Grabar Kitarović kako se pokušava svakome svidjeti, iako su i njegovi odgovori na prethodna pitanja na istom tragu, zatim nastavljaajući s odgovorom na političko pitanje on uzdiže svoju vladu i prošle odluke. Grabar Kitarović u svom odgovoru najprije naziva osobni napad Milanovića neistinitim te ga ponovno napada vezano za političko pitanje. Dakle, oboje se naizmjenice napadaju i opravdavaju najprije na osobnoj razini, a onda na temelju njihove političke vlasti.

Tko je odgovoran za veliki dug autocesta?

(...)

Grabar Kitarović: *Proračun se ne puni samo porezima, puni se ekonomskom djelatnošću, prvenstveno izvozom.*

Milanović: *Ovo čime je gospođa Kitarović završila nije istina, peta, šesta ili sedma. Proračun se ne puni porezima? Nego čime? Proračun se puni porezima, ovo pokazuje potpuno nepoznavanje fiskalne politike, monetarne politike i moderne ekonomije.*

Grabar Kitarović: *To je sasvim zastarjela politika. Što su manji porezi, to će biti veća ekonomska djelatnost. Naravno da se proračun puni iz poreza, ali što ih više smanjujete, to se više troši i time se i proračun puni.*

Milanović: *Drago mi je da smo naučili da se proračun puni iz poreza. Gospođa Kitarović nakon pet godina na vlasti nije naučila i shvatila osnove. (...)*

U odgovorima na ovo pitanje treba se istaknuti način na koji se suparnici ponovno vrijeđaju na osobnoj razini, odnosno način na koji je Milanović napao Grabar Kitarović. Ona je u ovom slučaju krivo navela način na koji se puni proračun te je Milanović ovu pogrešku iskoristio kako bi dokazao koliko je neuka vezano za to kako funkcionira ekonomija. Grabar Kitarović se pokušava oporaviti, odnosno dokazati publici kako zna na koji način proračun funkcionira i da je apelirala na nešto

drugo. Ovaj primjer je savršen za prikazivanje tehniku uvjeravanja koju je naveo Schopenhauer, a to je da ne odustanemo od argumentiranja i da nikako ne prihvatimo poraz. Ipak, u svojoj završnoj riječi na ovo pitanje, Milanović ostavlja sarkastičan odgovor kako bi nadalje izložio njeno neznanje, odnosno kako bi joj se narugao.

Bandić je optuženik u nekoliko procesa, zašto biste mu nosili kolače ako završi u zatvoru?

Grabar Kitarović: *Bandić je optuženik, ali nije osuđen pravomoćno. Svatko u ovoj državi je nevin dok mu se ne dokaže krivnja, to pravilo vrijedi za gospodina Bandića i za svakog hrvatskog državljanina i za to pravilo ću se boriti. (...) Sjetimo se Lovrić-Merzel, pa i Bandića ste branili da je vaš prijatelj. Biste li pomilovali Perkovića i Mustaća?*

Milanović: *Ne bih ja nikoga pomilovao. Vi meni govorite o korupciji. Ja imam ovdje pismo koje ste slali Washington Timesu 2009. i hvalili Sanadera i pisali o njemu kao Isusu Kristu prije nego što je pobjegao.*

Grabar Kitarović: *Pisala sam Washington Timesu jer sam branila čast Hrvatske države i njenih dužnosnika. O korupciji Ive Sanadera nisam imala pojma, uostalom, istjerao me iz vlade i nakon toga nismo imali nikakvih kontakata.*

Grabar Kitarović ovdje iznosi pravilo koje vrijedi u Hrvatskoj kako bi opravdala svoju podršku koju daje optuženiku Milanu Bandiću kojeg mnogi smatraju kriminalcem. U istom odgovoru prebacuje krivnju i postavlja svog suparnika u centar pažnje time što ga okrivljuje kako je i on surađivao s poznatim kriminalcima, pa tako i samim Bandićem kojeg sad izričito kritizira. Milanović zatim ponovno vraća pažnju na nju te nudi i u fizičkom obliku pismo koje je Grabar Kitarović poslala američkim novinama gdje je uzdizala Sanadera, još jednog od hrvatskih korumpiranih političara. Tu Milanović koristi usporedbu kako bi još više naglasio veze koje Grabar Kitarović navodno ima s korumpiranim političarima i podršku koju im ona pruža. Ona svoje pismo ne poriče već ga aktivno opravdava time da je u skladu sa svojim tadašnjim položajem branila hrvatsko dostojanstvo i kako tada nije bila svjesna o korupciji Sanadera, a kao dokaz tome navodi trenutak kada ju je Sanader navodno izbacio iz vlade, dokaz koji Milanović naziva neistinitim. Dakle, i u ovoj situaciji samo jedan kandidat može biti u pravu, no na temelju njihovih argumenata, trikova i tvrdnji, bile one lažne ili istinite, ipak ostaje na građanima i glasačima da prosude kome vjerovati.

4.2.Debata: Tomislav Tomašević i Miroslav Škoro

Debata kreće direktno pitanjima koje je pripremila novinarka.

S koliko novca iz zagrebačkog proračuna su financirani projekti u kojima je Tomašević sudjelovao?

(...)

Škoro: *Vi ste ovdje na televiziji imali neovisnog analitičara gospodina Zakoška koji je također u zakladi s gospodinom Tomaševićem u Solidärni.*

Tomašević: *U kojoj zakladi?*

Škoro: *Solidärna.*

Tomašević: *Söolidarna. Krivi naglasak. Söolidarna.*

Škoro: *Je li sad važan naglasak ili novci?*

Nakon Škorinog opširnog odgovora na pitanje, Tomašević je primijetio kriv naglasak te je točno u tom trenutku iskoristio tu pogrešku i ispravio ga kako bi na neki način istaknuo kako njegov protivnik ne zna hrvatsku gramatiku i pravopis, a tako nešto je izričito važno za gradonačelnika Zagreba. Škoro to, naime, ne prihvaća kao dobronamjernu kritiku te pokušava prikazati gledateljima kako to sad u ovoj debati nije važno.

S koliko novca iz zagrebačkog proračuna su financirani koncerti Škore i zašto je njegovo pjevanje rad, a ono što radi Tomašević nije?

(...)

Škoro: *Gomile naših novaca idu za privatne inicijative i onda završavaju u privatnim džepovima. Pa neće nikakav grad isplatiti gospodinu Tomaševiću drito novce, nego će isplatiti njegovoj zakladi „za projekt“, a onda će 60 do 70% novaca završiti kod Tomaševića u džepu. I to je istina.*

Tomašević: *Od kud Vam to? Vi ste sad izrekli notornu klevetu, da 60,70 posto novca koje su udruge dobile za konkretne projekte sam ja stavio u džep. Jeste to rekli? Ovo je čista kleveta.*

Škoro: *Molim Vas, pustite me da ja nešto kažem! Dosta je toga bilo. Ja sam vrlo fer čovjek i veliki sam gentleman ali ste pretjerali!*

Tomašević: *Klevetate. Nemojte se derati, sve je u redu.*

Škoro: *Ja ću se derati gdje hoću, kako god hoću.*

Tomašević: *Nema potrebe da se derete.*

Škoro: *Ja želim i hoću, morate me čuti jer Vam ja govorim, ali Vi ne razumijete.*

Tomašević: *Je li ovo debata u gradu Zagrebu? Je li ovakvo deranje normalno u nekakvoj civiliziranoj komunikaciji? I lupanje šakama o stol.*

Novinarka: *Mislite li da je ova rasprava ono što zaista zanima građane grada Zagreba?*

Ovdje Škoro direktno i bez aludiranja napada Tomaševića nazivajući ga korumpiranim, tvrdi kako on uzima veći dio novca iz gradskog proračuna u svoj džep. Tomašević prekida Škoru, ubacuje mu se u riječ te tu izjavu odmah naziva klevetom. Škoro se uzrujava te povisuje glas, snažno gestikulirajući rukom o stol. Tomašević svojim upozorenjima da se nema potrebe derati sebe pokušava prikazati kao smirenu, racionalnu osobu, a Škoru kao nekoga tko ima jak temperament i koji je sklon agresiji, iako je u neku ruku sam Tomašević isprovocirao svog suparnika upadajući mu u riječ, slučajno ili namjerno. Škoro nastavlja govoriti povišenim glasom vidno iznerviran, na što ga Tomašević ponovno proziva kada pita novinarku, ali i gledatelje, da li ovakav način komunikacije pristoji budućem gradonačelniku. Novinarka se ovdje ubacuje prije nego rasprava eskalira još više i obojicu ih pita da li je ovo nešto što zaista građane zanima.

Možete li nabrojati tri pročelnika s čijim ste radom zadovoljni?

Škoro: *Ja, prije svega, ne mislim da sam već gradonačelnik. Dakle, ja sam u drugom krugu izbora. Prvo što moramo napraviti je, tko god od nas dvoje pobijedi, doći i kazati „dobar dan“. Sazvati te ljude. (...) Prvo ćemo proslaviti, prespavati, doći, sjesti i razgovarati s tim ljudima.*

Tomašević: *S kojim ste pročelnicima najzadovoljniji? Pitanje je bilo tri. Mene isto to zanima.*

Škoro: *Nisam ih pratio na toj razini da bi ja govorio o tome.*

Tomašević: *Možete li nabrojati bilo koja tri pročelnika?*

Škoro: *Ovo nije kviz. Ja znam da Vi želite biti komunalni redar.*

Tomašević: *Ja želim biti gradonačelnik.*

Škoro: *U dogovoru s novinarima možete nabrojati imena svih vozača tramvaja abecednim redom. To mene ne zanima. Prvo ćemo sjesti s ljudima i razgovarati, nakon toga možemo sve dalje.*

Tomašević: *Ovih dana se uglavnom o tome i piše, rade se analize. Mene ste pitali pitanje kada zadnjem pročelniku ističe mandat na koje sam znao odgovor. Nevjerojatno mi je da netko tko se kandidira za gradonačelnika ne zna nabrojati tri pročelnika, a mediji su puni njihovih izjava.*

Škoro, u ovom slučaju, ne zna nabrojati ni jednog pročelnika te zato na pitanje zapravo ni ne odgovara, već ga proširuje i opisuje ono što bi napravio u vezi pročelnika kada dođe na vlast kao gradonačelnik. To je još jedna tehnika koja se odnosi na izbjegavanje direktnog odgovora i proširivanje teme kako bi izgledalo da osoba zna o čemu priča. Međutim, Tomašević ovdje uočava još jednu priliku da svog suparnika prikaže kao nezalicu te ponavlja pitanje novinarke. Nakon što Škoro odgovara da se ne bavi time, Tomašević mu se na pristojan način izruguje kako kao

potencijalni gradonačelnik ne zna nabrojati ni jednog od pročelnika iako se o njima u zadnje vrijeme konstantno piše u medijima.

Obnova Zagreba nakon potresa? Samoobnova ili čekati državu i Grad Zagreb za obnovu?

Škoro: *Nitko vam na to pitanje ne može odgovoriti koliko se treba čekati u ovoj državi. Zakon je loš. Da me netko to pita, ja bih mu rekao, čuj, sačekaj da postanem gradonačelnik, uspostavim kakav-takav odnos sa Skupštinom, pa ćemo vidjeti. Ako ćeš čekati državu – načekat ćeš se. Tu se gospodin Tomašević i ja slažemo, mi moramo napraviti ured u kojemu će ljudi dobiti stručnu pomoć da ne moraju ići na fakultet da bi ispunili tu silnu papirologiju jer država ima sve te podatke, ali ih iz nekog razloga traže dodatno, da bi opravdali svoj posao.*

Tomašević: *Problem je što država nije osigurala kredite, da ljudi krenu u samoobnovu pa se na kraju odvoji novac od državnog proračuna da refundiraju troškove.*

Škoro: *Dobro ćemo mi surađivati, slažemo se.*

Tomašević: *To su svi govorili iz oporbe.*

Škoro ovdje osvještava problem i tvrdi kako će se njime baviti postane li gradonačelnik. Pokušava se prikazati i kao osoba koja je sposobna za suradnju i kompromis sa svojim suparnikom jer se po ovom pitanju slažu, no njegovi odgovori prije i nakon ovog pitanja ukazuju na potpunu suprotnost. To se pogotovo očituje u njegovoj rečenici „dobro ćemo mi surađivati, slažemo se“ koju je izgovorio dva puta. Tomašević, naime, njegovo aludiranje na suradnju i međusobno poštovanje u potpunosti ignorira, vjerojatno jer je svjestan da Škoro to spominje samo zato da ispadne kao čovjek kojemu je važnija dobrobit građana od njegovih osobnih sukoba i osjećaja prema suparniku. Još jedna od tehnika kojima se gledateljima pokušava manipulirati.

Kako organizirati Advent?

Škoro: *Sigurno ne onako kako sam ja sudjelovao u njemu. Advent je za mene sveta stvar, volim ga, a vole ga i građani. Grad Zagreb će to organizirati. (...) Bit će Adventa, ali mora biti susretljiviji prema zagrebačkim poduzetnicima, obrtnicima i da bude uspješniji.*

Tomašević: *Sustav dodjele adventskih kućica je legalizirani reket. Zagreb ostvari 10 puta manje prihoda od iznajmljivanja tog prostora s deset puta više kućica od grada Splita. Kako je to moguće? (...) Škoro je sudjelovao u tom modelu, smatra da je kriminalan, ali je sudjelovao.*

(...)

Škoro: *Vi ste ideološki fanatic.*

Tomašević: *Vi nemate pojma o gradskim temama.*

Škoro: *Jučer ste izjavili da ne biste za svog oca glasovali ako nije u vašoj ideološkoj opciji.*

Tomašević: *Moj otac je bio dragovoljac Domovinskog rata dok ste vi otišli u Ameriku. Nemojte mi spominjati oca i obitelj u političkoj raspravi. Ovo je već treća debata u kojoj mi spominjete obitelj.*

Nakon normalnih odgovora na normalno pitanje, debata je ponovno eskalirala te se Tomašević i Škoro ponovno vraćaju osobnim uvredama. Kao što smo već naveli, Škoro očito ne podnosi svog suparnika i on ga izričito provocira te je njegova prijašnja izjava o suradnji bila samo pokušaj da se prikaže u boljem svjetlu. Spominjanjem suparnikovog oca u debati koja se tiče grada Zagreba i svih njegovih građana zapravo prikazuje koliko su sudionici ove debate nezreli, daleko lošiji u pokušaju uvjeravanja ljude u svoje ideologije i svoju sposobnost nego što su to bili Milanović i Grabar-Kitarović. Sve u svemu, ovakve debate nadležnih političara još više stvaraju nepovjerenje građana te češće liče na nekakav reality show nego na debatu budućih političkih vođa.

4.3. Odluke Stožera civilne zaštite

Osim političkih sučeljavanja, još jedan primjer političke manipulacije očituje se u odgovorima, odnosno opravdanjima javnih osoba u medijima na neka njihova ponašanja ili odluke koje su nerazumljive te se ne čine dostatnima i korisnima. Aktualni primjer opravdavanja poduzetih koraka u ovom kontekstu odnosi se na odluke Stožera civilne zaštite vezane za donošenje mjera u cilju sprečavanja širenja zaraze koronavirusom.

„Mjere smo poduzeli prema strategiji koja je bila proporcionalna situaciji epidemije“, izjavio je premijer Andrej Plenković. Faktograf je ovu tvrdnju provjerio i utvrdio netočnom. U Hrvatskoj, rast zaraženih koronavirusom započeo je početkom listopada te se ujedno povećao i broj umrlih pa su brojni stručnjaci i epidemiolozi tražili da se uvedu strože mjere. Vlada je te zahtjeve ignorirala sve do 27. studenog kada je broj zaraženih već prešao 4000. Većina građana nije ni svjesna neistine i nekonzistentnosti koja se javlja u mjerama stožera. Zašto strože mjere nisu uvedene na vrijeme nije jasno, ali zato je jasno kako se članovi vlade, u ovom slučaju premijer Plenković, ponašaju kao da nisu bili upućeni u situaciju. Kako bi sačuvali svoj ugled i prikazali se u dobrom svjetlu, tvrde kako su činili sve što su mogli u danoj situaciji. Plenković je također izjavio i ovo: *“Čuli ste što je cilj mjera, a to je smanjiti fizičke kontakte. Mjere imaju za cilj da umire kretanje populacije. Kad se to dogodi bit će manje zaraze.”* Ova tvrdnja je točna, ali se protivi još nekim odlukama koje je donio Stožer. Sukladno toj tvrdnji, zatvoreni su kafići, no crkve su i dalje ostale otvorene i omogućavaju

okupljanje građana na misi. Tu kritiku Plenković komentira ovako: „*To su sve spinovi. Hrvatska nastoji voditi računa. Ja mislim da je to dobra odluka. Velika većina vjernika je razumna. To su razumne i racionalne odluke. Govorimo o okviru koji nije usporediv. Nije isto biti na misi sat vremena i biti satima u kafiću, i pritom piti alkohol.*” Ovakva tvrdnja pokušaj je Plenkovića da opravda razlog zbog kojeg okupljanja u crkvama nisu zabranjena, ali sama kontradiktornost je očita, najprije zbog toga što se u crkvi većinom okuplja starija populacija koja je ujedno i najkritičnija skupina. Očito je kako su njegove tvrdnje samo pokušaj iskrivljavanja istine, odnosno opravdava kako je ova odluka dobra i potrebna. Takvu odluku komentirao je i šef Civilne zaštite Damir Trut: „*Lokali su prostor u koji se svi slijevaju s različitih strana, a u crkvu dolaze ljudi koji inače dolaze i koji se poznaju. Više je kretanja u lokalima i ljudi se ne poznaju.*“ Građani zbog ovakvih povlaštenih iznimki sve više gube povjerenje u Stožer, no unatoč tome sam Stožer i Vlada i dalje drže svoju odluku te u medijima daju opravdanja i argumente kojima pokušavaju uvjeriti građane kako su takve iznimke racionalne. Branko Ančić, predsjednik sociološkog društva, ovu situaciju i odnos Vlade i građana prikladno objašnjava: „*Građani se informiraju o mjerama iz medija, a nepovjerenje o medijima je visoko, čak 50%. Stožer mora raditi bolji posao, mora komunikacijski mjere bolje objasniti i pružiti argumente, primjerice zašto ugostiteljski objekti moraju biti zatvoreni, a crkve ne. Ako su argumenti valjani, antagonizam unutar društva će se smanjivati. Ako su mjere u kontradikciji, onda su ljudi nezadovoljni.*“

Izdvojit ćemo i neka od pitanja novinara i odgovora članova Stožera na konferenciji za medije.

Novinar: „*Jedno pitanje za ministra Božinovića. Vezano je za ograničavanje. Dakle, ograničili ste i okupljanja, i kretanja običnih građana... Međutim, pojedini političari danas su obilazili ruševne područja Zagreba. Okruženi su i s desecima novinara i svojih savjetnika. Hoćete li izdati nekakve preporuke, naputke kako se može održavati press konferencija, i kako se mogu davati izjave u ovo doba?*“

Božinović: „*Pa, ja ću vam na to pitanje odgovoriti da mi imamo stalne konzultacije s epidemiolozima, uključujući i naše epidemiologe ovdje u Stožeru, koji su i nama preporučili smanjenje kontakata radi sigurnosti ljudi koji rade u Stožeru, i radi vas novinara. A, također, i u konzultacijama sa psiholozima i psihijatrima, držimo da ne bi trebalo cjelodnevni fokus javnosti biti samo na koronavirusu, (...) Tako da umjesto konkretnog odgovora, ja ću vam reći da mi ćemo krenuti od sebe, i pokazati našim primjerom... na način da vam se zahvaljujem, i sazivam sljedeću konferenciju za medije sutra u 14 sati.*“

Konkretan odgovor na ovo pitanje Božinović nije dao. Temu je pomalo skrenuo te navodi kako su on i ostali političari svjesni savjeta stožera i epidemiologa. Dakle, izvlači se na to da su educirani o aktualnoj situaciji i da će predstavljati primjer ostalima kako se ponašati u pandemiji, iako su ponašanja i iznimke okupljanja javnih osoba do sada pokazivale protivno. Izbjegavanjem konkretnog odgovora i nizanjem pozitivnih okolnosti, Božinović pažnju skreće s teme i glavnog problema, a to je kršenje upravo onih mjera za koje se oni izričito zalažu.

Novinar: Jučer u Metkoviću pred crkvom se okupilo na misi više od 100 ljudi, prijavljeno je policiji, ništa nije poduzela. Istovremeno, djeca ne smiju na otvorenome trenirati bacanje koplja. Kako je to dosljedno i kako objašnjavate tu svoju mjeru?

Božinović: Ovo za Metković ne mogu komentirati jer ne znam. Mi imamo činjenicu da kad bi se pitalo epidemiologe koja je najbolja mjera u zaštiti ljudi, to je anulirati sve kontakte, smanjiti ih na minimum. S druge strane imamo situaciju da se mora održati gospodarstvo i socijalni život, svatko može doživjeti ovu novu situaciju na svoj način. Što se tiče mjera, od početka nije bila poanta u represiji, da se krene s represijom ne moram vam objašnjavati na što bi društvo i država počela sličiti. U interesu svih nas je da što više ljudi shvati da je svaki bliski kontakt, bez obzira gdje do njega dolazi, rizik. (...) Smatramo da ukoliko nekome više puta ukažeš na neku grešku u ponašanju, svi su dovoljno zreli i racionalni da će takve situacije izbjegavati. Međutim, neka masovna represija nije rješenje. Svatko preuzima vlastiti dio odgovornosti.

Kao i u Božinovićevom odgovoru na prethodno pitanje, on i ovdje izbjegava dati konkretni odgovor. On proširuje svoj odgovor te uopće ne komentira zašto okupljanje u crkvi protivno mjerama nije bilo kažnjavano. Umjesto toga, on kreće s opravdanjima kako potpuna represija nije rješenje za ovu situaciju. Iako je takvo okupljanje bilo kršenje mjera, on takvu situaciju uspoređuje i uveličava kao da bi se kažnjavanje toga shvatilo kao represija društva. Uz to, tvrdi i kako je svaka osoba odgovorna za svoje postupke. Dakle, u potpunosti izbjegava osloviti problem već nabraja i ponavlja već utvrđena pravila kako bi prikazao svoje razumijevanje aktualne situacije.

Primjer kršenja mjera, odnosno prilagođavanja mjera javnim osobama u njihovu korist jest i odluka održavanja kolone sjećanja u Vukovaru. Unatoč zabrani okupljanja više od 50 ljudi, samo par dana prije same kolone donesena je nova odluka Stožera u kojoj je dopušteno javno okupljanje ljudi za blagdane i neradne dane.

„Grad Vukovar, kao organizator Kolone sjećanja, uputio je Stožeru civilne zaštite RH pismo u kojem smo iskazali namjeru za organizacijom, upoznali ih s našim planom obilježavanja Dana sjećanja te smo ih zatražili očitovanje. Da nam kažu koje se epidemiološke mjere moraju provoditi

te u kojem smjeru idu eventualna ograničenja. Tražimo upute koliko osoba može biti kod bolnice, koliko na groblju, kako će misa izgledati, koliki razmak među ljudima u Koloni treba biti i slično“ izjavio je gradonačelnik Vukovara, Ivan Penava. Dakle, oni ovakvu iznimku masovnog okupljanja ljudi opravdavaju tvrdnjom da će se kolona održavati u skladu s epidemiološkim mjerama i da su se već unaprijed poduzeli potrebni koraci za što sigurnije provođenje svečanosti povodom blagdana. Održavanje Kolone komentira i ravnatelj HZJZ-a, Krunoslav Capak: „*Ovo je dan kad se svi trebamo zamisliti o svemu što se događalo '91. i žrtve Vukovara i Škabrnje. Na bilo koji način što netko to smatra mjerom licemjerja, ja to ne bih komentirao.*“ Capak je i sam svjestan dvostrukih standarda te ih opravdava tako što u prvi plan stavlja povijest i počast žrtvama Vukovara, a ne sadašnju sigurnost građana. Samu optužbu da je ovakva odluka licemjerna oslovljava, ali ne objašnjava dodatno osim što daje do znanja kako se s takvom tvrdnjom ne slaže.

5. Što misle građani?

Kako bismo saznali što o ovakvom načinu javne rasprave ali i hrvatske politike općenito misle oni koji aktivno prate politička događanja, provela sam kratki intervju s 3 osobe različitih generacija.

Interesiraju li vas i zašto pratite političke debate u vrijeme predsjedničkih i gradonačelničkih izbora?

B.S. (45): Da, kako bih se odlučio za koga ću glasati, informirao se o kojim temama će se govoriti i što će i na koji način kandidati odgovoriti na postavljena pitanja.

M.H.S. (51): Da, jer me zanima što nude i po čemu se njihov program razlikuje od nekih drugih, ali zanima me i način komunikacije u debatama, njihovi odnosi prema suparničkoj strani.

F.H. (82): Da, zato što me zanima što će reći, što obećavaju, a što će izvršiti ako dobiju mandat.

Je li Vam je predsjednička debata promijenila mišljenje ili učvrstila postojeće?

B.S. (45): Imao sam već ideju za koga ću glasati i ova debata mi je potvrdila to.

M.H.S. (51): Imala sam već stav prije debate i ona ga nije značajno poljuljala. Ali svjesna sam da sam prije debate bila sklonija određenim kandidatima zbog čega sam možda i zažmirila na neke stvari.

F.H. (82): Znao sam za koga ću glasati, iako je i taj kandidat obećavao više nego što može ostvariti. Ali bio je manje zlo od dva.

Što Vam se sviđa u političkim sučeljavanjima općenito?

B.S. (45): Primjerice, tijekom prve javne debate za gradonačelnika Zagreba rasprava je bila vrlo zanimljiva jer se radilo o visoko obrazovanim kandidatima koji su kulturnije komunicirali nego što smo navikli.

M.H.S. (51): Ipak imaš priliku na jednom mjestu čuti i usporediti različite političke opcije i stavove, a onda ubrzo dođe na vidjelo koliko su toga uspjeli ostvariti.

F.H. (82): Javno je dostupno da svatko može kritički slušati i zaključivati.

Što smatrate negativnim aspektima političkih debata?

B.S. (45): Cilj im je samo uvjeriti glasače i dobiti glasove, a ne biti pristojni ili točni. Često će u izlaganju naći temu i dati rješenja za one koji nisu njihovi birači, glasači. Zato i pokušavaju obezvrijediti protivnika i prikazati sebe boljim.

M.H.S. (51): Jako me nervira što su više fokusirani na sugovornika i pronalaženje sugovornikovih mana, a ne isticanje vlastitog programa i svojih ciljeva. A onda i ljudi koji slušaju debate i donose svoje zaključke ipak ne odlaze na izbore. Time pokazuju da nemaju povjerenja u kandidate bez obzira kojoj političkoj opciji pripadaju.

F.H. (82): Ljudi obećavaju puno više od onog što mogu učiniti. Na primjer, žičara nije puštena u pogon dok nije došao Tomašević, iako je Bandić taj koji ju je godinama obećavao.

Što mislite o Milanovićevom načinu izražavanja u javnosti i zašto je on pobijedio na izborima?

B.S. (45): Njemu je važna pozicija gdje ne mora raditi, a može pričati jer je brz na jeziku. Bio je konkretniji i uvjerljiviji u debati.

M.H.S. (51): Milanović je puno glasniji, retorički konkretniji i brz, a Grabar Kitarović nije imala čak neka temeljna znanja i zato je on pridobio većinu. On taktizira da privuče i čije glasove nije imao.

F.H. (82): Svaki brani svoje, ono što je rekao on ili njegov šef. Tvrde da je to pravi put za rješavanje tih problema. Oni to govore da obrane svoje stajalište i mišljenje i ispadnu vjerodostojni. Ne vjerujem vlasti, obećavaju ono što ne mogu dati kad dođu na vlast.

Želite li još nešto spomenuti na ovu temu?

B.S. (45): Kod nas je već očekivano da će se reći više nego što se može napraviti jer je to tako psihološki, ako netko kaže da nešto ne može napraviti onda ljudi neće glasati za njega. Ali iz tih

debata se bar može znati što je njima važnije, odnosno na koje teme se više fokusiraju, socijalne, ekonomske...

M.H.S. (51): Hrvatska nije ništa posebna i drugačija, to jest lošija od ostalih zemalja jer svi zapravo pokušavaju pridobiti publiku ovakvim javnim nastupima.

Jeste li osjećali da Stožer ima situaciju koronavirusa pod kontrolom?

B.S. (45): Prvih par mjeseci je bilo pod kontrolom uz stroge uvjete koji su možda bili i nepotrebni. Ali brzo je postalo jasno da su sve te odluke donesene iz političkih interesa čime su izgubili i ono povjerenje koje su imali na početku. To se stalno ponavlja.

M.H.S. (51): Ponekad su bili izvan tračnica i djelovali tako da izgleda kao da djeluju, pogotovo sad kad se ljeti puni državni budžet. Pravimo se da nema kovida, a u 9. mjesecu će polako ponovno krenuti „korona“ i stvarati se strašnija slika.

F.H. (82): Ne stalno. U početku nisu, ali poslije da. Cijepili smo se po njihovoj preporuci tri puta, sad i četvrti.

Jesu li odluke bile donesene u korist građana ili vlasti?

B.S. (45): Zatvaranje objekata, nošenje maski... To je prilagođavanje svojim potrebama, poput hoda za Vukovar. Tijekom turističke zone, točnije ovog ljeta, brojevi su u porastu ali mjera nema. Na jesen će vjerojatno ponovno doći mjere, ali ne zbog zaraze već zbog svojih političkih ideja. Zato vlast gubi povjerenje građana.

M.H.S. (51): To je povezan odnos. Vješti političari umataju stranačke interese pod opće. Iskreni i rijetki političari stavljaju opće dobro u prvi plan. Oni koji to i pokušaju, rijetko ustraju jer ih korumpirani sustav onemogućava i prisiljava na odustajanje.

F.H. (82): Maske su bile dobra odluka, mislim da je to bilo zbog zaštite građana. Ali vladajućima je ipak odgovaralo održati skup za Vukovar pod izlikom da sve rade po propisu, ali tamo nije baš bilo pravila i propisa.

Imate li još koji komentar o djelovanju Stožera?

B.S. (45): Ja odlukama Stožera uopće ne vjerujem, što god da kažu. Sve su odluke političke, bile one opravdane ili ne, ja ne vjerujem da djeluju u interesu građana.

M.H.S. (51): Ne znam zašto je zdravstvo pod politikom, kao i pravosuđe, školstvo i policija. Živimo u demokraciji, a zapravo vladajuća koalicija regulira sve sfere društvenog života.

F.H. (82): Sve je to već otišlo u zaborav, ali bilo je svega. I dobrih i loših poteza.

Što mislite o provođenju obnove Zagreba nakon potresa?

B.S. (45): Obnova je prespora, počelo se ali ukupno se napravilo jako malo. Jedan od loših primjera je to što su ljude iz oštećenih kuća stavljali u studentske domove. Pomognu nekome da se mogu slikati da su pomogli, ali u ovom slučaju na uštrb studenata. Što se tiče novaca, nije dovoljno transparentno od kud su došli i kamo su otišli.

M.H.S. (51): Počelo je obnavljanje škola ali tek nakon što je prošlo duže vrijeme. Ali dobro su regulirali i smjestili djecu po školama sa zelenom naljepnicom. Vjerojatno je moguće provjeriti kolika su sredstva iz fondova EU namijenjena sanaciji šteta, ali nisam sigurna može li se provjeriti gdje su ista završila i u koje svrhe.

F.H. (82): Nije dovoljno napravljeno s novcima s kojima su raspolagali da se život vrati u normalu.

Završni komentari?

B.S. (45): Nadležni stalno imaju u pričuvi nove senzacije koje plasiraju kako bi se zanemarilo ono što je prethodno bilo. Primjerice fraza „volim Hrvatsku“ velika je obmana i laž, a često se poistovjećuje i dokazuje kroz katoličku vjeru i naklonjenošću braniteljima. Onaj tko ih kritizira, smatra ih se neprijateljima Hrvatske. Onaj tko zaista voli Hrvatsku je onaj tko radi, plaća poreze, pomaže drugima, zajednici, često kroz volonterski rad, ponaša se u skladu sa zakonima, ne baca smeće i ne zagađuje okoliš ali i poznaje hrvatski govor i pravopis... tako treba voljeti Hrvatsku.

M.H.S. (51): : Vlada ima potrebu dokazati da je učinkovita u svim koracima, a opozicija uporno dokazuje da su podbacili i to je redovito stanje. Ali tome i služe, da se pozicija propitkuje. Svi u opoziciji vide mane vlade, a kad dođu u poziciju ne vide ili bar ne priznaju svoje mane. Onda ipak rado zadrže pogodnosti svog novog položaja. Treba promijeniti postavku kako se „voli Hrvatska“, svi su veliki hrvati s desnom rukom na srcu, a lijevom tko zna što rade.

6. Zaključak

Dakle, tehnike uvjeravanja protivnika, ali i publike, očite su u svakidašnjem životu, pogotovo u javnom. Političari ovakvu dijalektiku i tehnike manipulacije koriste kroz medije i javna obraćanja kako bi nametnuli svoje odluke i opravdali one koje se ne čine dosljednima. Rijetko se to odvija u cilju da se pomogne državi i njenim građanima, a češće u svrhu osobnog interesa vladajućeg i ostalih oblika vlasti. No, koliko god političari koristili ove tehnike manipulacije i uvjeravanja, ipak su građani sposobni vidjeti kroz njih. Kao što smo saznali iz intervjua, koji ipak ne predstavlja hrvatsku populaciju, pojedinci su u mogućnosti doći do saznanja o „skrivenim“ ciljevima javnih osoba. U predizbornim debatama i sučeljavanjima obje strane se aktivno koriste erističkim trikovima i vrlo očito da je barem jedan sudionik neiskren, ali građanski glasovi ipak su često podvojeni. To se najvjerojatnije događa zbog favoritizma, građani već prije izbora imaju naklonost određenom kandidatu koja se onda teško mijenja, bez obzira na koji način oni razgovaraju tijekom sučeljavanja. Čak i onda kada njihov favorit bude neuljudan u trenucima, publika na neki način zažmiri na to. Zato je takvim javnim osobama iznimno važno održavati svoju personu i u svim ostalim oblicima javnog života koji se prikazuje gledateljima. No, s obzirom na to da su građani svejedno svjesni sebičnih ciljeva nadležnih, kao što smo vidjeli u slučaju s odlukama Stožera, oni sve više gube povjerenje u svoju državu. Dolazi do prosvjeda i općeg iskazivanja nezadovoljnosti načinom na koji funkcionira vlada te koliko god nadležni pokušavali opravdati svoje odluke različitim tehnikama ili jednostavno izbjegavanjem, ipak su ljudi i građani ti koji odlučuju hoće li oni i dalje upravljati ili ne. Na kraju je stvar samo pojedinca hoće li dopustiti da javne osobe upravljaju njegovim osobnim mišljenjem ili će kritički čitati i promišljati o svemu što oni čine i govore.

7. Literatura

¹ Schopenhauer, Arthur. (2002) *Eristička dijalektika*.

² Stupičić, Dorja. (2015) *Tehnike manipulacije u političkom diskursu*. Završni rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.

Pitanja i odgovori Sučeljavanja preuzeti su sa stranica:

Index.hr (<https://www.index.hr/vijesti/clanak/gotova-debata-kolinda-se-sramotila-oko-poreza-milanovic-se-trudio-kontrolirati/2144684.aspx>)

N1info.com (<https://hr.n1info.com/vijesti/u-tnt-u-suceljavaju-se-kandidati-za-gradonacelnika-zagreba-skoro-i-tomasevic/>)

Youtube.com (<https://www.youtube.com/watch?v=GZEQYJlhonE>,
<https://www.youtube.com/watch?v=QhrRX-4PdA>)

Članci o odlukama Stožera civilne zaštite:

Faktograf.hr (<https://faktograf.hr/2020/12/18/nije-tocno-da-je-vlada-mjere-donosila-proporcionalno-sirenju-epidemije/>)

Glasistre.hr (<https://www.glasistre.hr/hrvatska/plenkovic-o-strogim-mjerama-kljuc-je-sljedecih-sest-mjeseci-a-mjere-ce-trajati-dokad-treba-687814>)

Jutarnji.hr (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/sef-civilne-zastite-objasnio-zasto-se-u-crkve-moze-a-u-kafice-ne-te-sto-je-najteze-kontrolirati-15010377>,

<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/epidemioloski-plan-za-kolonu-sjecanja-u-vukovaru-krizni-stozer-priprema-mjere-15002261>)

Obris.org (<https://obris.org/hrvatska/stozer-cz-rh-neki-problemi-i-izazovi/>)

Youtube.com (<https://www.youtube.com/watch?v=hlmgivp3qEU>)

Indeks.hr (<https://www.index.hr/vijesti/clanak/inspektori-provjerili-295-crkava-nasli-13-krsenja-mjera-nikoga-nisu-prijavili/2236852.aspx>)

Vijesti.hrt.hr (<https://vijesti.hrt.hr/676159/hubol-krsenje-mjera-licemjerno-i-kukavicki>)